

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

S-GRAVENHAGE

TELEFOON 72.01.96

JULIANA VAN STOLBERGLAAN 26

NIET VOOR PUBLICATIE.

Rapport No. 17.

ONDERZOEK NAAR DEN KOSTPRIJS VAN VARKENSVLEESCH IN 1942.

Dit onderzoek vond plaats met medewerking van dezelfde Commissie van Advies, die voor het samenstellen van rapport No. 8 heeft geadviseerd, n.l.

Dr. J. Grashuis, Hoogland.
J. Homan, Assen.
Ir. W. de Jong, 's-Gravenhage.
A.M.A. van Langeraad, Peursum.
Ir. Th.C.J.M. Rijssenbeek, Arnhem.

L,
17A

DOEL.

Het berekenen van den kostprijs per kg. geslacht gewicht van varkens met een gewicht van:

I. 40 Kg. II. 90 Kg.

De kosten zijn berekend voor 2 gevallen:

1. van de vaste kosten wordt alleen het gedeelte, dat ten laste komt van de huidige geringe bezetting onder de kosten opgenomen; de overige vaste kosten (kosten van onderbezetting) zijn dan niet in den kostprijs verdisconteerd.
2. Alle vaste kosten worden omgeslagen over den verkleinden stapel; de totale kosten zijn dan inclusief de kosten van onderbezetting.

METHODE.

In eerste instantie is bij het onderzoek naarden kostprijs van varkens van 65 Kg. (rapport no. 8) getracht langs zuiver empirischen weg een aantal kostprijzen van varkensvleesch in het verleden te berekenen om vervolgens met behulp van wijzigingscoëfficiënten te komen tot den huidige kostprijs. Het bleek evenwel niet mogelijk, met de beschikbare boekhoudkundige gegevens tot een voldoende isoleering van de productie van varkensvleesch in de bedrijven te komen.

Om toch den kostprijs globaal aan te geven bleef niet anders over dan de z.g. synthetische methode, d.w.z. uitgaande van de elementen den gemiddelden kostprijs op te bouwen. Het spreekt vanzelf, dat ook bij het toepassen van deze methode zooveel mogelijk gesteund wordt op empirische gegevens. Indien deze ontbreken zijn wij afgegaan op schattingen van de Commissie van Advies.

DE HUIDIGE BEZETTING EN DE BEREKENING VAN DE KOSTEN VAN ONDERBEZETTING.

De huidige bezetting is nagegaan aan de hand van de vee-inventarisaties in Mei - Juni (voorloopige uitkomst) en Maart 1942. Deze cijfers zijn gesteld tegenover de gemiddelde cijfers der tellingen van Mei - Juni 1937, 1938 en 1939 resp. van Febr. 1938, 1939 en 1940.

Daar voor dit rapport alleen den omvang van den stapel van mestvarkens van belang is, zijn de biggen beneden 6 weken, de fokzeugen en de dekbeeren buiten beschouwing gelaten.

Voorts is van alle tellingen voor elk der gewichtsklassen (6 weken - 30 Kg; 30 - 60 Kg; 60 - 70 Kg; 70 - 95 Kg; 95 - 120 Kg; 150 - 180 Kg en meer dan 180 Kg) het aantal dieren vermenigvuldigd met het midden-gewicht der betreffende klasse. Op deze wijze is de verhouding van het totaal aantal Kg. verkregen. Hierbij zij opgemerkt dat een relatief groot gedeelte tegen de laagste resp. hoogste gewichtsgrens in een bepaalde klasse kan liggen, zoodat dan vermenigvuldiging met het middengewicht het totaal gewicht dier klasse niet juist weergeeft.

De bezetting naar aantal dieren en naar aantal Kg. is als volgt:

	Aantal		gewicht in 1000 Kg.	
		%		%
Gemiddelde van Mei - Juni 1937, 1938, 1939	975.499	100	61.247	100
Mei - Juni 1942	247.855	25.4	8.940	14.6
Gemiddelde van Febr. 1938, 1939, 1940	995.430	100	73.622	100
Maart 1942	141.337	14.2	4.640	6.3

Voor de omrekening tot manuren zijn de verhoudingen $mu : vu : ju = 100 : 60 : 40$ gebruikt. Volgens deze norm wordt het aantal man-uren per varken-jaar 31.6. Na de pas ingevoerde loonsverhoging van landarbeiders in Overijssel bedraagt het loon van vaste arbeiders thans f. 19.- per week; bij een werktijd van ongeveer 60 uur per week wordt dit 32 ct. per uur. Het arbeidsloon per varken-jaar wordt dan f. 10.11. In de berekening van den Heer van Langeraad wordt uitgegaan van 2 man-uren per dag voor 30 varkens. Dat is $365 \times 2 = 24.3$ man-uren of f. 7.78 per varken-jaar.

30

Het gemiddelde is f. 8.95 of afgerond f. 9.- per varken-jaar bij een normale bezetting.

Bij onderbezetting daalt de arbeid niet evenredig met het totaal aantal kg. en overmin met het aantal dieren. Er is meer arbeid per dier nodig. De Commissie schat dat, bij een stapel van 20% van het normale aantal en een gewichtsdaaling per dier tot op de helft, 25% van den normalen arbeid nodig is. Bij het huidige loonpeil in Overijssel bedraagt dan het arbeidsloon per varken-jaar:

exclusief de kosten van onderbezetting $\frac{25}{20} \times f. 9.- = f. 11.25.$

inclusief " " " " $\frac{100}{20} \times f. 9.- = f. 45.-$

Hierbij is er van uitgegaan dat de vrijkomende arbeid niet in een ander deel van het bedrijf of elders is aan te wenden. Veelal zal dit echter wel mogelijk zijn door ontslag van vreemd personeel dat hetzij in de mesterij hetzij in een ander deel van het bedrijf werkzaam is. Hier staat echter weer tegenover dat het varkensmesten veelal plaats vindt in bedrijven, die, behalve in seizoensdrukke, uitsluitend met eigen personeel werken.

In dit geval, als bovendien niet buiten het bedrijf emplooi is te vinden, is de arbeid tot de vaste kosten te rekenen.

4. Strooisel en mest.

De kosten van het strooisel worden geacht te worden gecompenseerd door de waarde van de geproduceerde mest.

5. Veearts.

De Onderlinge Varkensverzekering te Velp heft per varken f. 0.50 extra om de veeartskosten te dekken. Volgens den Heer van Langeraad geldt in het algemeen het tarief van f. 0.50 voor een varken, ongeacht den levensduur; er vinden dan gewoonlijk eenige inentingen plaats.

6. Uitvallers.

De Onderlinge Varkensverzekeringsmaatschappij te Rheden en Zelhem hieven in 1941 als premie 10 ct. per week. De uitbetaling kan gemiddeld gesteld worden op 90% van de marktwaarde van een soortgelijk gezond varken; 10% van de schade is dus door de premie niet gedekt. De werkelijke kosten per varken-week bedragen dus $\frac{10}{9} \times 10 \text{ ct.} = 11 \text{ ct.}$

9

Volgens de becijferingen van den Heer van Langeraad bedroeg het in 1938 1.48ct. per dag of per varken-week $7 \times 1.48 = 10.4 \text{ ct.}$

De Commissie meent dat het bedrag van 11 ct. tengevolge van de door de omstandigheden minder goede samenstelling van het veevoer tot 15 ct. verhoogd moet worden; dan wordt het per varken-jaar f. 7.80.

Bij een eventuele verhoging van de varkensprijzen zou dit bedrag evenredig met de stijging der prijs verhoogd dienen te worden.

7. Afleveringskosten.

Bij een tiental bedrijven was in de boekhouding iets te vinden over het rijloon naar de afleveringsplaats. Dit bedroeg gemiddeld f. 0.70 per varken. Nu in de naaste toekomst alleen lichte varkens worden geleverd zal het rijloon uit dien hoofde per dier lager zijn; in verband met huidige moeilijkheden van het vervoer zal het rijloon echter per gewichtseenheid gestegen zijn. Aangenomen wordt, dat deze beide factoren elkaar compenseeren.

8. Slachtverzekering.

De slachtverzekering neemt de Bedrijfsorganisatie voor Vee en Vleesch voor haar rekening. Op den prijs wordt voor dit doel geen korting toegepast.

9. Commissieloon voor den handelaar.

Dit bedraagt 1½% van den prijs door den boer te betalen.

15. Afslachtingspercentage.

De bedrijfsorganisatie voor Vee en Vleesch gaf hierover de volgende steekproefcijfers van door haar gekochte varkens:

I. varkens van 40 kg. levend:

564 varkens, bruto levend gewicht	22.560 kg.
netto slachtgewicht	15.040 kg.
afslachting 33.33% van het bruto levend gewicht.	

II. varkens van 80 tot 100 kg. levend:

325 varkens	bruto levend gewicht	28.884 kg.
	netto slachtgewicht	21.568 kg.
afslachting 25.33% van het bruto levend gewicht.		

De Resultaten.

SAMENVATTING VAN DEN KOSTPRIJS (IN GULDENS PER KG.) VAN VARKENS VAN:

	I 40 kg.		II 90 kg.	
	De kosten van onderbezetting zijn in de kosten			
	niet begrepen	wel begrepen	niet begrepen	wel begrepen
<u>Kostprijs per kg. levend gewicht:</u>				
a. biggenprijs f. 20.-	0.90	1.61	0.91	1.62
b. " f. 25.-	1.03	1.74	0.97	1.68
c. een verschil in biggenprijs van f. 1.- geeft een verschil per kg. van	2.6ct.	2.6ct.	1.2ct.	1.2ct.
<u>Kostprijs per kg. geblacht gewicht:</u>				
a. biggenprijs f. 20.-	1.36	2.42	1.22	2.17
b. biggenprijs f. 25.-	1.55	2.61	1.30	2.25
c. een verschil in biggenprijs van f. 1.- geeft een verschil per kg. van	3.8ct.	3.8ct.	1.6ct.	1.6ct.

De kosten van een varken van 40 kg. zijn in werkelijkheid iets gunstiger, die van 90 kg. iets ongunstiger, daar de stallingkosten en het arbeidsloon voor beide gewichtsklassen per varken-jaar even groot zijn genomen.

In het voederrantsoen voor het mesten tot 40 kg. is voor het ruwvoer de prijs af-boerderij ingecalculeerd; als het ruwvoer moet worden aangekocht wordt de prijs per kg. levend gewicht gemiddeld f. 0.08 en per kg. geslacht gewicht gemiddeld f. 0.11¹ hoger.

De kosten inclusief de kosten van onderbezetting zijn abnormaal hoog en hebben als zoodanig voor de prijsvaststelling weinig beteekenis. Niettemin zijn deze kosten ook opgenomen, daar ze aangeven hoe hoog de prijs zou moeten zijn, opdat eenzelfde netto resultaat als onder normale omstandigheden verkregen zou worden.

's-Gravenhage, 4 Juli 1942.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT,
De Directeur.

Harring
(Drs. J. Harring).

De leden van de Commissie van Advies hebben zich met den inhoud van het rapport accoord verklaard.

Herring

VOEDERKOSTEN.

I. Varkens van 40 kg.

a. hoeveelheid.

In den winter zal voor deze mestvarkens weer kernvoeder beschikbaar gesteld worden.

Bij een proef op het Instituut voor Moderne Veevoeding "De Schothorst" hadden 8 varkens met een gemiddeld gewicht van 27.9 kg., die gemest werden tot 38.1 kg. per kg. groei nodig:

0.235 kg. kernvoeder.
4.568 kg. aardappelen (gekookt)
9.136 kg. voederbieten (droge stofgehalte 14.4)
5.432 l. ondermelk

Ze bereikten deze groei van 10.2 kg. per dier in een periode van 4 weken. Voor een groei van 20 - 40 kg. kan volgens de Commissie 8 weken = 56 dagen worden aangenomen.

b. prijzen.

Kernvoeder. De prijsnoteering van het "Centraal Bureau" te Rotterdam was op 18 Mei j.l. voor kernvoeder Y f. 15.65 per 100 kg. De vracht + handelsmarge bedroeg midden Augustus 1941 voor de Coöperatieve Aankoopverenigingen te Giessen-Nieuwkerk, Assen en Eext (Drente) gemiddeld f. 0.70 per 100 kg. De gemiddelde prijs loco-boerderij is dus te berekenen op f. 15.65 + f. 0.70 = f. 16.35 per 100 kg.

Aardappelen. Over de kosten van het koken zijn ons geen gegevens bekend, zoodat onderstaande gegevens over het stoomen zijn toegepast.

De Coöperatie te Giessen-Nieuwkerk gaf de volgende cijfers:

Inkoop voeraardappelen van de VBNA (franco boord of naaste spoorwegstation)

	f. 27.- per 1000 kg.
vracht	f. 4.- " " "
kosten van stoomen	f. 4.-
	f. 35.-

De verkoopprijs van de Coöperatie bedroeg franco-boerderij f. 4.10 per 100 kg.

Deze prijs geldt dus voor bedrijven, die de gestoomde aardappelen van de Coöperatie moeten kopen, of de rauwe aardappelen eerst via den tusschenhandel moeten verkrijgen; in het weidegebied zal dit in het algemeen het geval zijn.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid, dat voeraardappelen uit eigen bedrijf naar de stoomerij worden gebracht om daar te laten stoomen. Daar in dit geval als regel met eigen vervoermiddelen vervoerd wordt, is de berekening als volgt: prijs af boerderij volgens opgave uit Drente f. 2.10 per 100 kg.

gemiddelde kosten van stoomen bij de Coöperaties te Assen, Bennekom, Lunteren en Giessen-Nieuwkerk

	f. 0.33 " " "
Totaal	f. 2.43 " " "

Het verlies door stoomen bedraagt volgens opgave van de Coöperatie te Giessen-Nieuwkerk 7 à 8%. De kosten per 100 kg. gestoomde aardappelen worden dan $\frac{100}{92.5} \times f. 2.43 = f. 2.63$, d.i. f. 1.47 lager dan in bovenstaand geval.

Voederbieten. Het gemiddelde gehalte van groep 16 heeft in de jaren 1937/'41 bedragen 14.2%.

De prijs van voederbieten van groep 16 bedraagt per 1000 kg. f. 11.75 franco schip of wagon. Volgens rapport no. 14 (kostprijs van rundvleesch) waren de gemiddelde afleveringskosten op 2 bedragen in Zeeland f. 1.40 per 1000 kg; de prijs af-boerderij wordt dan f. 10.35. Voor de bij de proef gebruikte voederbieten van 14.4% droge stof is dus te rekenen $\frac{14.4}{14.2} \times f. 10.35 = f. 10.50$.

Hierbij komt na 1 Januari f. 0.50 voor bewaarkosten, zoodat de prijs van de mesters, die eigen bieten vervoederen op f. 11.- is te stellen. Voor de koper komt hier nog bij een marge van f. 2.50 voor den tusschenhandel, voorts de vracht, die op grond van bovenvermelde gegevens voor de aardappelen ook op f. 4.- per 1000 kg. gerekend wordt. Tezamen dus f. 17.50 per 1000 kg.

Ondermelk.

De prijs bedraagt volgens de prijs-adviezen van de F.N.Z. 2.5 ct. per kg., welk bedrag ook per liter is aangehouden. Daar ondermelk praktisch alleen uit eigen bedrijf wordt gebruikt, is hier het geval van den prijs bij aankoop via den tusschenhandel buiten beschouwing gelaten.

c. de kosten.

A. Indien de aardappelen, voederbieten en ondermelk uit eigen bedrijf worden verbruikt.

Kernvoeder	0.235 kg.	à 16.35 ct. per kg.	= 3.84 ct.
Aardappelen(gekookt)	4.568 kg.	à 2.63 ct. per kg.	= 12.01 ct.
Voederbieten	9.136 kg.	à 0.11 ct. per kg.	= 10.05 ct.
Ondermelk	5.432 l.	à 2.50 ct. per l.	= <u>13.58 ct.</u>

Kosten per kg. groei 39.48 ct.

Voederkosten voor het mesten van 20 tot 40 kg. = $20 \times f. 0.3948 = f. 7.90$.

B. Indien de aardappelen en voederbieten aangekocht moeten worden, worden beide posten als volgt verhoogd:

4.568 x 1.47 ct. = 6.72 ct.
9.136 x 0.65 ct. = 5.94 ct.

per kg. groei 12.66 ct.

De totale voederkosten zouden met $20 \times 12.66 \text{ ct.} = f. 2.53$ stijgen.

II. Varkens van 80 - 100 kg.

a. hoeveelheid.

De Commissie is van oordeel, het beste te kunnen uitgaan van hetzelfde voederrendement, dat aangenomen is bij de bepaling van de prijsformule voor baconvarkens van + 90 kg. in het voorjaar van 1939, n.l. van 3.4 kg. meel per kg. groei. Deze hoeveelheid werd naderhand, toen de zetmeelwaarde van het mengmeel werd verlaagd tot 70, bepaald op 3.6 kg. mengmeel per kg. groei.

Thans wordt voor deze categorie mestvarkens het grintzemelenvoer Z. met een zetmeelwaarde van 52.6 beschikbaar gesteld. Het aantal kg. van dit voeder per kg. groei wordt gesteld op $70/52.6 \times 3.6 = 4.79$.

Het kwantum grintzemelenvoeder, dat beschikbaar wordt gesteld, is te gering om het dier voldoende voeder per dag te geven. De mestperiode van 20 tot 90 kg. is normaal 120 dagen; met het nu beschikbare voeder echter volgens de Commissie + 160 dagen. Er is dus 40 dagen meer onderhoudvoer nodig. Dit onderhoudvoer kan geleverd worden in den zomer door bijvoeding van versch gras en in den winter door allerlei afval (b.v. van aardappelen). Volgens mededeelingen van Dr. Grashuis moet per varken-dag 5/8 kg. extra versch gras worden toegediend. Dat wordt over een mestperiode van 160 dagen dus $160 \times 5/8 \text{ kg.} = 100 \text{ kg.}$

b. prijzen.

De prijsnoteering op 8 Juni j.l. van het "Centraal Bureau" te Rotterdam was voor grintzemelenvoer Z f. 10.40 per 100 kg. De handelsmarge wordt hier ook op f. 0.70 gesteld, de prijs loco-boerderij is dus f. 11.10 per 100 kg.

Waarde van versch gras.

Aan een rapport over de voederpositie is een gemiddelde opbrengst voor Nederland van 2200 kg. zetmeelwaarde per ha. grasland in 1942 ontleend.

De kosten (inclusief maaien) per ha. grasland zijn bij een pacht van f. 70.- per ha, en bij een ondernemersloon van 20% der kosten volgens gegevens uit rapport no. 10 (Resultaten kleine boerenbedrijven in Overijssel) op f. 200.- per ha. te becijferen. De pacht was in Overijssel lager, maar daar als opbrengst het geschatte gemiddelde van Nederland is genomen, moest daartegenover ook een hogere pacht onder kosten worden opgenomen. Bij een zetmeelwaarde van 11% wordt de gemiddelde hoeveelheid versch gras derhalve 20.000 kg. per ha. De kosten per 100 kg. dus f. 1.-.

c. de kosten.

Grintzemelenvoeder.

$4.79 \times 70 \text{ kg.} = 335.3 \text{ kg.}$ à f. 11.10 per 100 kg = f. 37.22.

Versch gras 100 kg. à f. 1.- = f. 1.-.

Daar het grintzemelenvoeder aangekocht moet worden en versch gras steeds uit eigen bedrijf zal komen, kan hier het onderscheid in het geval dat wel of niet ruwvoer uit eigen bedrijf wordt aangewend, buiten beschouwing blijven.

10. Omzetbelasting.

Deze bedraagt 1% door den boer te betalen.

11. Rente.

De rente van het bedrijfskapitaal wordt gesteld op 4% per jaar. Eenvoudigheids-halve wordt aangenomen, dat de vastlegging van het bedrijfskapitaal in een var-ken volgens een rechtlijnig verband met de levensduur plaats vindt.

De formule wordt dan:

$$\frac{\text{aanvangsbedrag} + \text{eindbedrag}}{2} \times \frac{\text{aantal dagen}}{365} \times 4\%.$$

12. Voer.

In bijlage I zijn de voederkosten per varken berekend. Ze zijn voor het mesten tot een gewicht van 40 kg. gebaseerd op het voeder, toegediend bij een proef op het Instituut voor Moderne Veevoeding "De Schothorst", bestaande uit kernvoeder, gekookte aardappelen, voederbieten en ondermelk.

De kosten bedragen in totaal f. 7.90 indien de aardappelen en voederbieten uit eigen bedrijf afkomstig zijn en f. 10.43 indien deze via den tussenhandel moeten worden aangekocht.

Voor het mesten tot 90 kg. is uitgegaan van den aankoop van grint-zemelenvoeder, met versch gras als aanvulling. De totale kosten bedragen f. 38.22.

13. Ondernemersloon.

Onder ondernemersloon wordt verstaan het bedrag, dat den ondernemer redelijkerwijze toekomt boven de vergoeding voor eigen handenarbeid tegen den norm van een landarbeidersloon. Het ondernemersloon moet verband houden met de prestatie als ondernemer. Waarschijnlijk is een van de beste maatstaven om de ondernemersprestatie in verschillende takken van productie te vergelijken de totale hoeveelheid aangewende kosten. Het ondernemersloon kan dan als een percentage van de totale kosten worden uitgedrukt.

Voor de meeste akkerbouwproducten en voor de melk ligt de vastgestelde prijs ongeveer 20% boven de gemiddelde kosten.

Het komt daarom redelijk voor als voor de varkens-mesterij eveneens een onder-nemersloon van 20% van de gemiddelde kosten wordt verkregen.

Onder deze kosten zijn alleen de door den mester toegevoegde kosten (exclusief de kosten van onderbezetting) begrepen. Derhalve niet de waarde van de big, daar in den aankoop prijs reeds een ondernemersloon van den fokker is verdisconteerd. Wordt ook het gedeelte ondernemersloon in aanmerking genomen dan wordt de be-rekening als volgt.

De gemiddelde prijs in 1939 was gemiddeld ongeveer 50 ct. per kg. levend ge-wicht, zware en bacon varkens dooreengenomen.

Het ondernemersloon was vroeger, in de veronderstelling dat de prijs 50 ct. per kg. een ondernemersloon van 20% van de toegevoegde kosten per kg. bevatte, bij een biggenprijs van f. 15.- en een voor deze berekening verondersteld ge-middeld levend gewicht van de slachtvarkens van 100 kg: $\frac{20}{100} \times \frac{(50 - 15)}{1.2} =$ f. 5.83 per 100 kg.

Uitgaande van de huidige bezetting van 10% van het levend gewicht in 1938/'39 zou dus thans door 10 kg. een bedrag van f. 5.83 opgebracht moeten worden d.i. voor een varken van 40 kg. f. 23.32 en voor een van 90 kg. f. 52.47.

Eigenlijk moest hier worden uitgegaan van de verhouding van het toegevoegd ge-wicht i.p.v. de verhouding van het aanwezige levend gewicht der mestvarkens. Voor de berekening van de orde van grootte van het gedeelte ondernemersloon, dat overi-gens van weinig praktische betekenis kan zijn, is eenvoudigheidshalve van de bekende gegevens uitgegaan.

14. De mestperiode.

De commissie schat den duur van de mestperiode tot 40 kg. op 56 dagen en tot 90 kg. op 160 dagen.

De vraag is nu welk gedeelte van de kosten die per varken-jaar zijn berekend aan een varken van 40 resp. 90 kg. moet worden toegerekend.

De kosten per varken-jaar zijn vastgesteld door de betreffende totale kosten in het basisjaar te deelen door het in dat jaar gemiddeld aantal aanwezige var-kens. Hierbij is dus het feit dat tussen aflevering en weder-aankoop een zekere overbruggingsperiode ligt, in aanmerking genomen.

De kosten per varken-jaar zijn voor de huidige bezetting berekend. Bij de bereke-ning van stallingskosten en het arbeidsloon is ervan uitgegaan dat volgens de tel-ling van Maart 1942 nog 20% van het normale aantal varkens aanwezig is.

Het aantal varkens dat per jaar gemest kan worden wordt dan voor een gewicht van 40 kg. $\frac{365}{56} = 6.5$ (afgerond) en van 90 kg. $\frac{365}{160} = 2\frac{1}{4}$ (afgerond).

Het aandeel van de kosten per varken-jaar bedraagt dan voor een gewicht van:

40 kg. $\frac{1}{6.5} = 15\%$ en van 90 kg. $\frac{1}{2\frac{1}{4}} = 44\%$.

De laatste Mei - Juni telling vertoont een groote verschuiving t.o.v. Maart 1942 welke niet door den seizoen-invloed alleen verklaard kan worden. Het verloop der cijfers geeft geen aanleiding om voor de bezetting in de eerstvolgende maanden uitsluitend van de laatste telling uit te gaan. We hebben ons derhalve gebaseerd op een bezetting die ongeveer het gemiddelde is van de verhoudingscijfers van de cijfers van Mei - Juni en van Maart nl. 20% van het aantal en 10% voor het gewicht in de voor-oorlogsjaren.

De onderbezetting is dus 90% daar alleen van een normale bezetting gesproken kan worden, wanneer het product van het normale aantal dieren en het normale gewicht per dier aanwezig is.

De kosten van onderbezetting zijn in het algemeen niet gelijk aan 90% van de normale vaste kosten, daar ten laste van de huidige bezetting meer dan 10% kan komen. Dit is het geval bij de kosten van stalling en van arbeid, die niet evenredig met de vermindering van het gewicht dalen. Alleen voor het ondernemersloon zijn de kosten van onderbezetting 90% van het bedrag onder normale omstandigheden verondersteld.

DE KOSTENELEMENTEN.

1. Biggenprijs.

Het zou de voorkeur verdienen den gemiddelden kostprijs van het fokken van een big te kennen. De gegevens hiervoor ontbreken. Het is daarom noodzakelijk van den marktprijs uit te gaan. Den laatsten tijd vertoonde deze een sterk stijgende tendenz gevolgd door een scherpe daling zoals uit onderstaande marktnoteeringen te Gouda blijkt: 2 April f. 12 - f. 18; 7 Mei f. 25.- f. 35; 28 Mei f. 30 - f. 40; 4 Juni f. 30 - f. 35; 18 Juni f. 15 - f. 25. De marktprijs is te weinig stabiel om zonder meer als uitgangspunt te dienen. Het leek daarom de Commissie gewenscht uit te gaan zoowel van een prijs van f. 20.- als van f. 25.-, waarmede de Commissie geen oordeel uitspreekt over de hoogte van den biggenprijs, noodig voor een normale belooning voor den fokker.

2. Stalling.

Voor 7 bedrijven uit Oost-Overijssel (boekjaar 1938/39) vonden wij in rapporten van den Accountantsdienst gemiddeld per varken-jaar (alle leeftijden) rond f. 2.88 voor kosten van stalling. De heer van Langeraad gaat in zijn artikel "Over de geldelijke uitkomst der varkensmesterij" van December 1938 uit van een varkensstal voor maximaal 100 varkens, waarvan de kosten toentertijd op f. 3000.- geraamd werden. De afschrijving werd gesteld op 3% en het onderhoud op 2% van de aanschaffingswaarde, terwijl als rentevoet 4% werd aangenomen. In het totaal bedragen de kosten dan per jaar:

aan afschrijving	3 x 30	= f. 90
onderhoud	2 x 30	= f. 60
rente	$\frac{4}{100} \times \frac{3000 + 90}{2}$	= f. 61.80
Totaal		f. 211.80

Bij een gemiddelde normale bezetting van 80% der maximumcapaciteit dus aan stalkosten per varken-jaar $\frac{10}{8} \times 2.12 = f. 2.65$.

Als globaal gemiddelde lijkt f. 2.75 per varken-jaar aanvaardbaar.

De totale onderhoudskosten van de hokken zullen t.o.v. 1938/39 eenzijdig zijn gestegen door de hogere materiaalkosten voor onderhoud en vernieuwing; hierbij valt echter op te merken dat anderzijds onderhoud en vernieuwing, als er veel leegstaande hokken zijn, weinig of niet zal plaats vinden terwijl ook de gehele slijtage minder is dan bij normale bezetting. Beide laatste factoren worden geacht te zullen opwegen tegen de gestegen materiaalkosten.

De kosten per varken-jaar zullen niet evenredig stijgen met de geringere bezetting. De ruimte die door den kleinen stapel gebruikt wordt is niet evenredig met de veranderde bezetting in kg., maar ongeveer evenredig met het aantal. De stalkosten blijven dan exclusief de kosten van onderbezetting f. 2.75 per varken-jaar. Van de totale stalkosten is dan 100 - 20 = 80% als kosten van onderbezetting te beschouwen.

Als de kosten van onderbezetting wel in de kosten worden verdisconteerd worden de stalkosten $\frac{100}{20} \times f. 2.75 = f. 13.75$ per varken-jaar.

3. Arbeidsloon.

Volgens de met behulp van tijdschrijven verkregen gegevens van de 7 bedrijven uit Oost-Overijssel werden in het boekjaar 1938/39 voor gemiddeld 137 varkens 2339 man-uren, 555,5 jongensuren en 2954 vrouwen-uren arbeid verricht.